

Cilvēktiesības Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā un LR Satversmē

Sasniedzamais rezultāts

- Es spēju skaidrot, kā konstitūcijā noteiktās tiesības regulē cilvēka, pilsoņa un sabiedrības dzīvi.
- Es spēju paskaidrot normatīvo aktu hierarhiju.
- Es spēju pamatot viedokli par cilvēktiesību lomu mūsdienās.

1. uzdevums

Izlasī un salīdzini Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas un LR Satversmes 8. nodaļas tekstus!

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija	LR Satversmes 8. nodaļa https://likumi.lv/ta/id/50292-grozijumi-latvijas-republikas-satversme
1. pants. Visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi cieņā un tiesībās. Cilvēkiem ir dots saprāts un sirdsapziņa, un viņiem citam pret citu jāizturas brālīgi.	
2. pants. Katram cilvēkam pienākas visas šajā deklarācijā pasludinātās tiesības un brīvības, neatkarīgi no cilvēka: • rases; • ādas krāsas; • dzimuma; • valodas; • reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības; • nacionālās vai sociālās izcelsmes; • mantiskā stāvokļa; • kārtas; • cita stāvokļa.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
Nekādas atšķirības cilvēka tiesībās un brīvībās nedrīkst radīt arī cilvēka pārstāvētās valsts vai teritorijas: • politiskais stāvoklis; • tiesiskais stāvoklis; • starptautiskais stāvoklis. Cilvēka tiesības un brīvības neietekmē tas, vai šī teritorija ir: • neatkarīga; • aizbildnībā; • bez pašpārvaldes; • ierobežota suverenitātē.	
3. pants. Katram cilvēkam ir tiesības uz: • dzīvību; • brīvību; • personas neaizskaramību.	
4. pants. Nevienu nedrīkst turēt: • verdzībā; • piespiedu kalpībā. Jebkāda verdzība un vergu tirdzniecība ir aizliegta.	
5. pants. Nevienu nedrīkst pakļaut: • spīdzināšanai; • nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei; • nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai pazemojošiem sodiem.	
6. pants. Katram cilvēkam jebkurā atrašanās vietā ir tiesības tikt atzītam par personu likuma priekšā. Persona ir atsevišķs cilvēks, indivīds ar savām tiesībām un pienākumiem.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
7. pants. Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma priekšā. Visiem cilvēkiem ir tiesības uz vienādu likuma aizsardzību bez jebkādas diskriminācijas. Visiem ir tiesības uz vienādu aizsardzību pret: • jebkādu diskrimināciju; • jebkuru kūdīšanu uz diskrimināciju.	
8. pants. Katram cilvēkam ir tiesības uz tiesisko aizsardzību valsts tiesā, ja ir pārkāptas viņa noteiktās pamattiesības: • konstitūcijā; • likumā.	
9. pants. Nevienu nedrīkst patvaļīgi: • arestēt; • aizturēt; • izraidīt.	
10. pants. Visiem cilvēkiem ir vienlīdzīgas tiesības taisnīgā un atklātā procesā neatkarīgā un objektīvā tiesā noskaidrot savas: • tiesības; • pienākumus; • izvirzītās kriminālapsūdzības pamatotību.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
11. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības tikt uzskatītam par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta atklātā tiesas procesā. Tiesas procesā katram cilvēkam ir tiesības uz aizstāvību. 2. Nevienam cilvēku nedrīkst atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā, ja cilvēka darbība vai bezdarbība nebija noziedzīgs nodarījums pēc izdarīšanas brīdī spēkā bijušajiem: • valsts likumiem, • starptautiskajām tiesībām. Nedrīkst piespriest bargāku sodu kā tas, kas bija jāpiemēro noziedzīgā nodarījuma laikā.	
12. pants Nedrīkst patvaļīgi pārkāpt neviena cilvēka: • privātās dzīves neaizskaramību; • ģimenes neaizskaramību; • mājošanas neaizskaramību; • korespondences neaizskaramību. Nedrīkst apdraudēt cilvēka godu un reputāciju. Katram cilvēkam ir tiesības uz likuma aizsardzību pret šādiem pārkāpumiem vai apdraudējumiem.	
13. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības ikvienas valsts teritorijā: • brīvi pārvietoties; • izvēlēties dzīvesvietu. 2. Katram cilvēkam ir tiesības: • atstāt jebkuru valsti; • atstāt savu valsti; • atgriezties savā valstī.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
14. pants 1. Katram cilvēkam vajāšanas gadījumā ir tiesības: • meklēt patvērumu citās valstīs; • izmantot patvērumu citās valstīs. 2. Šīs tiesības nevar izmantot, ja vajāšana saistīta ar: • nepolitisku noziegumu; • darbību, kas ir pretrunā ANO mērķiem un principiem.	
15. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības uz pilsonību. 2. Nevienam cilvēkam nedrīkst: • patvaļīgi atņemt pilsonību; • liegt tiesības mainīt pilsonību.	
16. pants 1. Vīriešiem un sievietēm pilngadības vecumā ir tiesības stāties laulībā un dibināt ģimeni bezjebkādiem ierobežojumiem, kas saistīti ar: • rasi; • tautību; • reliģisko pārliecību. Vīriešiem un sievietēm ir vienlīdzīgas tiesības: • stāties laulībā; • laulības laikā; • šķirot laulību. 2. Laulību var slēgt tikai ar abu nākamo laulāto brīvu un pilnīgu piekrišanu. 3. Ģimene ir dabiska sabiedrības pamatsūniņa. Ģimenei ir tiesības uz sabiedrības un valsts aizsardzību.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
17. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības uz īpašumu. Īpašums var piederēt gan vienam pašam, gan kopā ar citiem cilvēkiem. 2. Nevienam nedrīkst patvaļīgi atņemt viņa īpašumu.	
18. pants Katram cilvēkam ir tiesības uz: • domas brīvību; • apziņas brīvību; • reliģiskās pārliecības brīvību; • brīvību mainīt savu reliģisko pārliecību; • brīvību mainīt savus uzskatus; • brīvību paust savu reliģisko pārliecību vai uzskatus: – vienatnē, – kopā ar citiem, – publiski, – privāti; • brīvību sludināt savu reliģisko pārliecību vai uzskatus: – reliģiskās ceremonijās, – rituālos.	
19. pants Katram cilvēkam ir tiesības: • uz pārliecības brīvību; • brīvi paust savus uzskatus; • netraucēti palikt pie saviem uzskatiem; • ar jebkuriem līdzekļiem neatkarīgi no valstu robežām brīvi: – meklēt informāciju un idejas, – saņemt informāciju un idejas, – izplatīt informāciju un idejas.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
20. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos un biedrošanos. 2. Nevienu nedrīkst piespiest kļūt par dalībnieku kādā apvienībā.	
21. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības piedalīties savas valsts pārvaldē: • tieši; • ar brīvi izraudzītu pārstāvju starpniecību. 2. Visiem cilvēkiem ir vienlīdzīgas tiesības savā valstī pildīt valsts dienestu. 3. Tautas gribai ir jābūt valdības varas pamatam. Tautas gribu ir jāizsaka vēlēšanās. Vēlēšanām jābūt: • periodiskām; • godīgām; • vispārējām; • vienlīdzīgām. • Vēlēšanās jāizmanto aizklāta balsošana, lai nodrošinātu vēlētāju brīvas gribas izpausmi.	
22. pants Katram cilvēkam kā sabiedrības loceklim ir tiesības uz: • sociālo drošību; • pašcieņu; • personības brīvu attīstību: – ekonomiskajā jomā, – sociālajā jomā, – kultūras jomā. Šo tiesību īstenošanai katrs cilvēks atbilstoši valsts iekārtai un resursiem var izmantot: • valsts līmeņa pasākumus; • starptautisku sadarbību.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
23. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības uz: • darbu; • brīvu darbavietas izvēli; • taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem; • aizsardzību pret bezdarbu. 2. Katram cilvēkam bez jebkādas diskriminācijas ir tiesības uz vienādu atlīdzību par līdzvērtīgu darbu. 3. Katram strādājošam cilvēkam ir tiesības uz: • taisnīgu un apmierinošu atlīdzību par darbu cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai: – cilvēkam pašam, – viņa ģimenei; • sociālās aizsardzības līdzekļiem vajadzības gadījumā. 4. Katram cilvēkam ir tiesības savu interešu aizsardzībai: • dibināt arodbiedrības; • iestāties arodbiedrībās.	
24. pants Katram cilvēkam ir tiesības uz: • atpūtu; • brīvo laiku: – saprātīgu darbadienas ilgumu, – apmaksātu periodisku atvaļinājumu.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
25. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības uz: • tādu dzīves līmeni, kāds nepieciešams viņa un viņa ģimenes veselībai un labklājībai: – uzturu, – apģērbu, – mājokli, – medicīnisko aprūpi, – sociālajiem pakalpojumiem; • nodrošinājumu saistībā ar: – bezdarbu, – slimību, – invaliditāti, – atraisnību, – vecuma iestāšanos, – citiem eksistences līdzekļu zaudējuma gadījumiem, kas radušies no viņa neatkarīgu apstākļu dēļ. 2. Mātēm un bērniem ir tiesības uz: • īpašu aizsardzību; • palīdzību. Vienāda sociālā aizsardzība ir jāsaņem visiem bērniem: • gan laulībā dzimušajiem; • gan ārpuslaulībā dzimušajiem.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
26. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības uz izglītību. Vismaz sākumizglītībai un pamatzglītībai ir jābūt bez maksas. Sākumizglītībai ir jābūt obligātai. Tehniskajai un profesionālajai izglītībai ir jābūt vispārpieejamai. Augstākai izglītībai jābūt vienlīdz pieejamai visiem, ņemot vērā katra spējas. 2. Izglītībai jābūt vērstai uz pilnīgu personības attīstību. Izglītībai jāstiprina: • cilvēktiesību ievērošana; • pamatbrīvību ievērošana. Izglītībai ir jāveicina: • savstarpējā saprašanās; • iecietība un draudzība starp – visām tautām, – rasu un reliģiskajām grupām; • ANO darbība miera uzturēšanā. 3. Vecākiem ir pirmtiesības izvēlēties, kāda veida izglītību iegūs viņu bērni.	
27. pants 1. Katram cilvēkam ir tiesības brīvi: • piedalīties sabiedrības kultūras dzīvē; • baudīt mākslu; • darboties zinātnes progresa labā; • izmantot zinātnes sasniegumus. 2. Katram autoram ir tiesības uz morālo un materiālo interešu aizsardzību saistībā ar saviem: • zinātniskajiem darbiem; • literārajiem darbiem; • mākslas darbiem.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
28. pants Katram cilvēkam ir tiesības uz sabiedrisko un starptautisko kārtību, kurā ir iespējams pilnīgi īstenot šajā deklarācijā izklāstītās: • tiesības; • brīvības.	
29. pants 1. Katram cilvēkam ir pienākumi pret sabiedrību, jo tikai sabiedrībā ir iespējama cilvēka personības brīva un pilnīga attīstība. 2. Īstenojot savas tiesības un brīvības, katram cilvēkam ir jāpakļaujas tikai tiem ierobežojumiem: • kas noteikti likumā; • kuru vienīgais mērķis ir: – atzīt citu cilvēku tiesības un brīvības, – cienīt citu cilvēku tiesības un brīvības, – apmierināt demokrātiskās sabiedrības taisnīgās prasības pēc: ▪ morāles, ▪ sabiedriskās kārtības, ▪ vispārējas labklājības. 3. Šo tiesību un brīvību īstenošana nekādā ziņā nedrīkst būt pretrunā ANO mērķiem un principiem.	

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija	LR Satversmes 8. nodaļa
30. pants Neko šajā deklarācijā nedrīkst interpretēt tādējādi, lai: • kādai valstij, • personu grupai, • atsevišķām personām būtu tiesības īstenot tādu darbību vai rīcību, kuras mērķis ir iznīcināt šajā deklarācijā izklāstītās • tiesības, • brīvības.	

2. uzdevums

Apkopo izlasīto informāciju!

Atbildi uz jautājumiem!

Saskaņā ar LR Satversmi un Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju ikvienam ir tiesības uz ...

Ikvienam ir tiesības būt brīvam no ...

Cik identiskas ir deklarācijā un Satversmē minētās tiesības?

Kādas ir atšķirības tekstos?

Kādas vērtības ir atspoguļotas abos dokumentos?

3. uzdevums

Paskaidro, kāpēc Latvijā cilvēktiesību normas tika pieņemtas 50 gadus vēlāk nekā Vispārējā cilvēktiesību deklarācija!

Vēstures fakti

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija tika pieņemta 1948. gada 10. decembrī.
LR Satversmes VIII nodaļa "Cilvēka pamattiesības" tika pieņemta 1998. gada 15. oktobrī.

4. uzdevums

4.1. Atrodi piemērus par cilvēktiesību nodrošināšanu un aizsargāšanu!

Pēti:

- interneta ziņu portālus;
- pašvaldību mājaslapas;
- laikrakstus skolas bibliotēkā!

Tiesības Satversmē	Piemērs	Informācijas avots
Ikvienam ir tiesības uz izglītību (112. pants).	Gulbenes novada Rankā ir iespējas iegūt profesionālo izglītību mežsaimniecības, kokapstrādes un ēdināšanas nozarēs.	http://www.la.lv/lauku-skola-iespejas-tadas-pasas-ka-pilseta/

4.2. Kas Latvijā nodrošina un aizsargā katra indivīda tiesības?

4.3. Nosauc gadījumus, kad Latvijā ir bijušas problēmas ar cilvēktiesību ievērošanu!

Kā Latvija šīs problēmas risināja?

Izmanto vēstures zināšanas un informāciju mūsdienu plašsaziņas līdzekļos!

5. uzdevums

Izpēti informāciju <https://www.tiesibsargs.lv!>

Atbilde uz jautājumiem!

6.1. Kas ir tiesībsargs?

6.2. Ko dara tiesībsargs?

6.3. Kādos gadījumos var vērsties pēc palīdzības pie tiesībsarga?

6.4. Kuras aktuālas problēmas šobrīd tiesībsargs pēta?

6.5. Kādā veidā var vērsties pie tiesībsarga pēc palīdzības?